

Ἡ αἵρεση ὡς ἐπιστήμη

του Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Τόν 3ο καί 4ο αἰῶνα ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε ἕνα μεγάλο πρόβλημα μέ τήν συνάντηση τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τόν Ἑλληνισμό, δηλαδή τῆς ἀποκαλυπτικῆς θεολογίας μέ τίς θεωρίες τῶν Φιλοσόφων, τῶν Προσωκρατικῶν, τῆς Κλασσικῆς μεταφυσικῆς (Πλάτωνας, Ἀριστοτέλης) καί τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ.

Οἱ θεολόγοι πού ζοῦσαν στά μέρη τῆς Ἀνατολῆς συζητοῦσαν μέ τούς φιλοσόφους γιά θεολογικά-ὄντολογικά καί κοσμολογικά προβλήματα καί προσπαθοῦσαν νά ἀπαντήσουν σέ αὐτά μέσα ἀπό τήν ἀποκαλυπτική θεολογία. Ἐπειδή δέν εἶχαν ἐμπειρική γνώση τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτό κατέληξαν σέ διάφορες αἵρέσεις, ὅπως εἶναι οἱ Ἀρειανοί καί οἱ μετέπειτα αἵρετικοί.

Οἱ φιλοσοφοῦντες θεολόγοι προσπαθοῦσαν νά ἀπαντήσουν στούς Ἀριστοτελικούς φιλοσόφους γιά τό εἶναι τοῦ Θεοῦ σέ σχέση μέ τόν κόσμο, εἰσήγαγαν τά περί τῆς οὐσίας καί τῆς ἐνεργείας στόν Θεό, γιά νά ἀπαντήσουν στό ὅτι ὁ κόσμος δέν εἶναι ἀίδιος καί ἀπό ἐκεῖ κατέληξαν σέ αἵρετικές ἀπόψεις στήν Τριαδολογία καί τήν Χριστολογία. Ἔτσι, δημιούργησαν καινούργιες ἀπόψεις πού σαφέστατα ἀπόκλιναν ἀπό τήν θεολογία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, οἱ ὁποῖοι παρέλαβαν τήν ἀλήθεια ἀπό τόν Ἄσαρκο Λόγο στήν Παλαιά Διαθήκη καί τόν Σεσαρκωμένο Λόγο στήν Καινή Διαθήκη.

Ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε μεγάλο πρόβλημα ἀπό τούς φιλοσοφοῦντες θεολόγους, οἱ ὁποῖοι θεολογοῦσαν μέ τόν στοχασμό καί τήν λογική, καί γι' αὐτό συγκλήθηκαν οἱ Οἰκουμενικές Σύνοδοι γιά νά ἀντιμετωπίσουν

τίς αίρετικές κακοδοξίες. Ὅσοι ὑποστήριξαν τέτοιες ἀπόψεις εἰλημμένες ἀπό τήν φιλοσοφία καταδικάστηκαν ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενική Σύνοδος (692 μ.Χ.) στόν πρῶτο κανόνα της μέ τίτλο «περί τηρήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν προτέρων συνόδων» ὀρίζει «ἀκαινοτόμητόν τε καί ἀπαράτρωτον φυλάττειν τήν παραδοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν ὑπό τε τῶν αὐτοπτῶν καί ὑπηρετῶν τοῦ Λόγου, τῶν θεοκρίτων Ἀποστόλων» καί στήν συνέχεια μνημονεύει καί τῶν Πατέρων τῶν ἕως τότε Συνόδων.

Ἀναφερόμενος ὁ κανόνας αὐτός στούς Πατέρας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, συγχρόνως καταγράφει καί τίς κακοδοξίες τῶν αίρετικῶν. Δηλαδή, δέν καταδικάζονται ἀπλῶς καί γενικῶς οἱ αίρέσεις ὡς πρός τόν Χριστό καί τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλά οἱ ἐκφραστές αὐτῶν τῶν κακοδοξιῶν. Ἔτσι, μνημονεύει τόν «Ἄρειον τόν δυσσεβῆ», «τόν βέβηλον Μεκεδόνιον», τόν «Ἀπολλινάριον, τόν τῆς κακίας μύστην», «τήν ληρώδη τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν», τόν «Εὐτυχεά τόν ματαιόφρονα», καί ἄλλους αίρετικούς καί κακοδόξους. Κάνουν ἐντύπωση τά ἐπίθετα πού χρησιμοποιοῦνται γιά νά προσδιορίσουν τόν φιλοσοφικό καί κακόδοξο τρόπο θεολογήσεώς τους.

Τά ἴδια διαβάζουμε στό περίφημο ἔργο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ μέ τίτλο: «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως». Ἀναφερόμενος ὁ κορυφαῖος αὐτός Δογματικός Πατέρας τοῦ 8ου αἰῶνος στά θέματα τῆς Χριστολογίας, ὅτι ἡ ἔνωση στόν Χριστό ἔγινε ἀπό δύο τέλειες φύσεις, τήν θεία καί τήν ἀνθρωπίνη, μνημονεύει τόν Διόσκορο καί τόν Σεβῆρο πού ὑποστήριξαν ὅτι ἔγινε φυρμός ἢ σύγχυση ἢ ἀνάκραση τῶν δύο φύσεων στόν Χριστό.

Γράφει ὅτι δέν ἐνώθηκαν οἱ δύο φύσεις στόν Χριστό «κατά φυρμόν ἢ σύγχυσιν ἢ ἀνάκρασιν, ὡς ὁ θεήλατος (κυνηγημένος ἀπό τόν Θεό) ἔφη Διόσκορος, Σεβῆρος τε καί ἡ τούτων ἐναγῆς (μιασμένη) συμμορία». Ἐπίσης, γράφει ὅτι ἡ ἔνωση τῶν δύο φύσεων στόν Χριστό δέν εἶναι προσωπική ἢ σχετική ἢ κατ' ἀξία ἢ κατά τήν ταυτότητα τῆς βουλήσεως ἢ τήν ὁμοτιμία ἢ τήν ἀνωθυμία ἢ τήν εὐδοκία, «ὡς ὁ θεοστυγῆς (βλάσφημος) ἔφη Νεστόριος, Διόδωρός τε καί ὁ Μομψουεστίας Θεόδωρος καί ἡ τούτων δαιμονιώδης (δαιμονισμένη) ὁμήγυρις».

Παρατηροῦμε ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦσαν δυνατά ἐπίθετα γιά νά χαρακτηρίσουν τούς αίρετικούς, οἱ ὁποῖοι μετέδιδαν κακοδοξίες καί αίρέσεις πού στρέφονταν ἐναντίον τῆς ἀληθινῆς πίστεως, ἐνῶ ἦταν ἅγιοι καί μετεῖχαν τῆς Θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Στά

θέματα τῆς πίστεως δέν ἐπιτρέπονται εὐγενεῖς λόγοι, διπλωματικές ἐνέργειες καί συμβιβασμοί.

Παρατηρώντας τήν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων διαπιστώνουμε ὅτι αὐτός ὁ στοχαστικός καί φιλοσοφικός τρόπος θεολογήσεως, πού καταδικάστηκε ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, πέρασε μέ διαφόρους τρόπους στήν Δύση καί ἐκφράσθηκε ἀπό τήν λεγομένη Σχολαστική θεολογία, ἡ ὁποία θεωρήθηκε ὅτι εἶναι ἀνώτερη ἀπό τήν πατερική θεολογία. Μετά τήν Σχολαστική θεολογία, κυρίως τόν 13ο αἰώνα, ἀναπτύχθηκαν ἄλλα φιλοσοφικά καί θεολογικά ρεύματα πού ἀπομακρύνθηκαν τόσο ἀπό τήν Σχολαστική θεολογία ὅσο καί ἀπό τήν Πατερική θεολογία, καί ὡς κέντρο τῆς θεολογήσεως τέθηκαν οἱ φιλόσοφοι καί οἱ φιλοσοφοῦντες. Εἶναι φανερό, ὅταν μελετᾶ κανεῖς τά θεολογικά ρεύματα στόν δυτικό χῶρο, παρατηρεῖ ὅτι, ἐνῶ ἡ Σχολαστική θεολογία ἐπηρεάσθηκε κυρίως ἀπό τόν Πλάτωνα, ἀλλά καί τόν Ἀριστοτέλη, ἡ μετέπειτα ἐξέλιξη στήν Εὐρώπη ἐπηρεάσθηκε ἀπό τήν προσωκρατική φιλοσοφία.

Μέσα σέ αὐτήν τήν προοπτική οἱ δυτικοί θεολόγοι μέ διαφόρους τρόπους μελετοῦν τά ἔργα καί τήν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων αἰρετικῶν καί κατά κάποιον τρόπο τούς συμπαθοῦν. Ἔτσι καλλιεργοῦνται θεολογικές ἀπόψεις πού προσεγγίζουν περισσότερο στήν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων αἰρετικῶν. Γιά παράδειγμα, ὅλη ἡ σύγχρονη φιλοσοφία καί θεολογία εἶναι βολονταριστική, κάνει λόγο γιά ὑποστατική θέληση, ἡ ὁποία καταδικάστηκε ἀπό τήν ΣΤ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο.

Ἔτσι, σύγχρονοι θεολόγοι μελετοῦν τά ἔργα τους, ἐκτιμοῦν τόν τρόπο θεολογήσεώς τους, τούς συμπαθοῦν καί φθάνουν μέχρι τό σημεῖο νά γράφουν ὅτι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πού συμμετεῖχαν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους δέν κατάλαβαν τούς αἰρετικούς, ἀλλά τούς παρερμήνευσαν καί τούς ἀδίκησαν μέ τό νά τούς καταδικάσουν. Ἔτσι, ἔγιναν διατριβές γιά τόν αἰρετικό Διόσκορο, Εὐτυχῆ, Ἀπολλινάριο κλπ., μέ τίς ὁποῖες οἱ συντάκτες τους κατέλαβαν Πανεπιστημιακές θέσεις καί μέ αὐτόν τόν τρόπο διδάσκουν αὐτές τίς ἀπόψεις στούς φοιτητές τους, ἀντίθετα ἀπό ὅ,τι διδάσκει, ἐορτάζει καί ψάλλει ἡ Ἐκκλησία.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ αἵρεση καί οἱ αἰρετικοί περνοῦν στίς Ὁρθόδοξες Θεολογικές Σχολές μέσα ἀπό τήν λεγόμενη ἐπιστήμη. Ὅποτε σήμερα, μερικές φορές ἡ αἵρεση κυκλοφορεῖ μέ τόν μανδύα τῆς ἐπιστήμης καί οἱ αἰρετικοί μέ τό ἔνδυμα τῶν ἐπιστημόνων. Φυσικά, ἄλλο εἶναι νά μελετῶνται οἱ ἀπόψεις καί τῶν αἰρετικῶν σέ ἀντιπαραβολή μέ τήν διδασκαλία τῶν Πατέρων, πού εἶναι ἐπιστήμη, καί ἄλλο νά παρουσιάζονται

μέσα από την διαδικασία της έπιστήμης οι αίρετικοί «θρήλατοι», «θεο-
στυγεῖς», «δαιμονιώδης ὁμήγυρις», ὡς ἀδικηθέντες ἀπό τούς Πατέρες
καί τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία στήν λατρεία της ψάλλει θριαμβευτικά
γιά τήν νίκη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων καί τῶν
αἱρετικῶν, καί ὁμολογεῖ τήν ἀλήθεια καί τιμᾶ τούς Πατέρας ἔναντι τῶν
αἱρετικῶν, καί μερικοί Ὁρθόδοξοι θεολόγοι στίς Θεολογικές Σχολές κά-
νουν έπιστήμη πάνω στήν αἵρεση καί τούς αἱρετικούς, μέ τό νά τούς
παρουσιάζουν ὡς ἀδικηθέντας ἀπό τήν ἴδια τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.
Εἶναι πράγματι τραγελαφικό αὐτό.

Ὅσο ἐξετάζει κανείς τά σύγχρονα θεολογικά πράγματα μέσα ἀπό τήν
διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας τόσο καί ἀπογοητεύ-
εται.

Κατά τήν διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ὑπῆρχε μεγάλη ἄγνοια καί
ἀμάθεια, ἀλλά ὑπῆρχε ἡ λατρεία πού βασίζεται στήν θεολογία τῆς Ἐκ-
κλησίας. Σήμερα, σέ μερικά σημεῖα, μεταφέρθηκε στήν Ὁρθόδοξη Ἐκ-
κλησία ἡ αἵρεση ὡς έπιστήμη, τήν ὁποία καλλιεργοῦν ὅσοι θέλουν νά
καταλάβουν πανεπιστημιακές θέσεις, καί συγχρόνως παραθεωρεῖται ὁ
πλοῦτος τῆς λατρείας.

Ἄλλά ὑπάρχει Θεός. «Μεγάλη ἡ ἀλήθεια καί ὑπερισχύει» (Α΄ Ἔσδρ.
δ΄, 41).

Αναδημοσίευση ἀπό:

**[http://www.parembasis.gr/index.php/el/menu-teyχος-262/5308-
2018-262-01](http://www.parembasis.gr/index.php/el/menu-teyχος-262/5308-2018-262-01)**